СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ VII. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 12-го Сѣчня 1899. | Число 2.

Календарь.

Сѣчень.		
12	Ч.	Меланіи препод.
13	П.	ОБРѢЗАНІЕ Г., ВАСИЛІЯ
14	С.	Сильвестра папы
15	Н.	ПРЕДЪ ПРОСВ. Малахія
16	П.	70 Апостолôвъ
17	В.	Навечеріе Богоявл.
18	С.	БОГОЯВЛЕНІЕ ГОСПОДНЕ

Змѣстъ

УВАГА.

Хотячй приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

ЩО ТРЕБА НАМЪ РОБИТИ?

Давно а нынѣ.

На весну слѣдуючого року будуть выбирати по мѣсточкахъ новыхъ урядниковъ.

До сего часу було такъ, що люде нашй (не тôлько Русины, але и взагалѣ иміґранты — якъ Словаки, Литвины, Поляки и т. д.) тримали ся вôдъ такихъ выборовъ здалека, та не брали въ нихъ майже жадной участи. Було се по части оправдане, або бодай зрозумѣле зъ той причины, бо нашихъ людей було тутъ еще не богато, сітізенôвъ также не було межи ними много, языка анґлійского не знали, правъ тутешныхъ не розумѣли. Нынѣ рѣчи стоять о много лѣпше и для того краина вже пора на тое, щобъ и нашй люде не лишь податки платили, але також жадали щось для себе за тй грошѣ, котрй платять. Жадати и для себе певныхъ правъ можемо однакъ лишь тогды, если будемо мати межи мѣстевыми урядниками не „политикеровъ", але людей чесныхъ и намъ прихильныхъ, справедливыхъ.

Тримаймо ся купы.

Щобы людей такихъ выбрати до уряду на се треба намъ организації и порозумѣня ся всѣхъ емігрантôвъ.

Организацією такою мôгъ бы бути клюбъ, або товариство зъ всѣхъ емігрантôвъ, але клюбъ не демократичный, анѣ не републиканьскій, анѣ жаденъ другій, але клюбъ независимый въ повнôмъ значѣню того слова. До клюбу такого мôгъ бы належати за малою мѣсячною вкладкою такъ сітізенъ, якъ и несітізенъ. Клюбъ такій мавъ бы посѣдженя два або и больше разôвъ на мѣсяць, а на посѣдженяхъ тыхъ интеліґентнѣйшй члены клюбу, або и люде запрошенй зъ поза клюбу, обяснялибъ членамъ права американьскй, платформы рôжныхъ партій и такй иншй рѣчи. Клюбы тй не вязали-бъ нѣчиихъ переконань политичныхъ або другихъ, они не накидали-бъ нѣкому жадныхъ переконань, але старались бы тôлько о тое, щобъ кождый чоловѣкъ єли голосуе, голосувавъ зъ переконаня, розумно.

Клюбы такй повиннй-бъ также и то передовсѣмъ запôзнавати своихъ членôвъ зъ правами свого мѣста и его хибами, а также подавати способы направленя тыхъ хибъ, або улѣпшеня правъ истнуючихъ.

Чого намъ треба?

Клюбы такй повиннй бы такъ обговорювати а агітувати за такими справами якъ примѣромъ:

1) Утворене вечерной школы (публичной на коштъ мѣста) спеціяльно для нашихъ людей, въ котрôй бы учивъ свôй учитель, якъ се есть примѣромъ въ Olyphant, Pa.

2) Утворене (Kirdengarten) безплатной школки для малыхъ дѣтей вôдъ 3—6 рокôвъ такожь на коштъ мѣста. Въ школкѣ такôй дѣти привчовувались бы англійской бесѣды, приготовлювались бы до школы выспой та не були бы такй дикй. Школку таку завели спеціяльно для чужинцѣвъ, т. е. нашихъ людей деякй люде въ презвитеріянôвъ въ Lackawanna Co. и нашй люде хвалять собѣ ей дуже. Тое однакъ що въ Lack. Co. робять люде приватнй, повинно зробити у себе кожде мѣсто на свôй коштъ.

3) Заведене публичной безплатной купальнѣ для всѣхъ людей. Чистôсь — се половина здоровля. Люде, що працюють въ поросѣ якъ примѣръ въ Пеннсильвеніи, а и взагалѣ кождый чоловѣкъ повиненъ бодай разъ на тыждень скупати ся, бо черезъ тое буває здоровшій и оминула-бъ его не одна хороба. Але чи-жь стати бѣдного чоловѣка на те, щобъ купальню собѣ въ дома зробити? — нѣ. Отже тутъ повинно-бъ прійти на помôчь мѣсто.

4) Выбудоване публичной безплатной читальнѣ и бібліотеки. Таку рѣчь повинно-бъ кожде мѣсто мати и въ нѣй повинні-бъ пôсля числа и народности нашихъ людей находитись такожь книжки руский, польский, словенский и другй.

Е еще и другй рѣчи, о котрыхъ нашимъ людямъ треба-бъ побесѣдувати зôбравшись разомъ и котрй много добра моглибъ такъ имъ якъ и другимъ принести.

Не будьмо лыликами!

Розумѣе ся, що до всего того дôйти зможуть нашй люде лишь тогды, коли зберуть ся всѣ въ купу, та не будуть ховатись передъ Американцями по кутахъ, немовь бы встыдались свѣтла денного, але будуть бôльше „pushing", пôйдуть и собѣ мѣжь Американцѣвъ, та стануть брати живу участь, кромѣ справъ братскихъ и церковныхъ, такожь въ справахъ ширшихъ, загальнѣйшихъ.

И тутъ якъ гдеинде интелігенція наша, то есть лѣкарѣ, учителѣ, священники, адвокаты повиннй повести передъ и показати другимъ дорогу.

И.

Скôлько людей забивають рôчно трены?*)

—1—

Въ однôмъ роцѣ (почавши вôдъ 30-го юнія 1896 до 30-го юнія 1897) було „выпадкôвъ" на желѣзницяхъ 43,168. Зъ тыхъ „выпадкôвъ" 6,437 закôнчились смертію, а 36,731 меншимъ або бôльшимъ калѣцтвомъ. Зъ людей занятыхъ въ службѣ колѣйовôй (яко робôтники, енджинѣсты, фаермены, кондукторы, брекманы и т. д.) зôстало забитыхъ 1,698 а 27,667 покалѣченыхъ. Пасажерôвъ забило черезъ рôкъ 222, покалѣчило 2,795. Зъ причины выколѣень, або збитя ся тренôвъ згинуло 93 пасажерôвъ — остало покалѣченыхъ 1011. Иншихъ людей, то есть такихъ, котрй не були анѣ пасажерами, анѣ въ службѣ колѣйовôй забило 4,522, а покалѣчило 6,269.

Понеже въ службѣ колѣйовôй було занятыхъ людей 823,476, то порôвнавши тое число зъ числомъ убитыхъ и покалѣченыхъ видимо, що зъ нихъ забили трены одного чоловѣка на кождыхъ 265, а покалѣчили одного на кождыхъ 12.

Що до пасажерôвъ, то есть тыхъ людей, що ѣздять тренами, то ихъ забитыхъ и покалѣченыхъ взглядно не богато. Але за тое число иншихъ людей, котрй не були анѣ въ службѣ колѣйовôй, анѣ не ѣхали треномъ є дуже велике. Майже три разы (4521) тôлько ихъ забило, що тыхъ, котрй все на тренахъ ѣздять яко кондукторы, фаермены и т. д. Тй 4522 забитыхъ, то по найбôльшой части люде бѣднй, що ходили до роботы по трекахъ, або переходили черезъ „crossing", т. е. мѣсце, где тренъ перетинає публичну дорогу.

ХТО ВИНЕНЪ?

Коли причиною смерти и калѣцтва train-men-ôвъ и пасажерôвъ були по найбôльшой части выколѣеня ся, збитя ся потягôвъ, або неувага, то причиною збитя 4,522 и покалѣченя звыжъ 6.00 людей були певно въ значной мѣрѣ недбалôсть, безчельнôсть та захланнôсть колѣйовыхъ компаній. Тая захланнôсть компаній робить тое, що они старають ся якъ найменше центôвъ выдати, а якъ найбôльше забрати, не тримають достаточного числа flagmen-ôвъ (то есть людей, котрй-бъ перестерѣгали переходячихъ черезъ crossing о зближуючôмъ ся тренѣ), дуже мало где мають gate (по краєвому дампу) и т. д. Будучи богатыми суть они и дуже безчельнй, жите другого чоловѣка не мають за нничь, бо сподѣють ся, що хочь и злого що зроблять, то право буде по ихъ сторонѣ, если потрясуть добре мошонкою.

ЯКА НА ТЕ РАДА?

Такъ есть теперь, але чи все такъ мусить бути? Чи и дальше має безчельнôсть и захланнôсть компаній забирати жите и калѣчити тисячѣ людей, а сиротити десятки тысячь дѣтей? Нѣ, такъ не повинно бути дальше и не було-бъ, если-бъ знайшлись люде, котрй-бъ змусили компаніи до того, щобъ они тримали ся бодай тыхъ правъ, що суть. Щобы тое зробити треба щобы пару людей интелѣгентныхъ въ кождôй мѣсцевости занялись тою справою. Где е недбалôсть зô стороны компаній, нема flagmen-а, нема gate поговорили о тôмъ зъ другими людьми хочь бы и приватно, зôбрали пôдписы, подали справу до суду, и справа мусѣла-бъ полѣпшити ся. Въ той справѣ могуть вести передъ лишь люде независимй, а такими суть люде интелѣгентнй, а особливо священники, то жь сподѣемо ся, що они не пожалують своихъ трудôвъ въ тôмъ напрямѣ и зроблять добре дѣло такъ своимъ якъ и чужимъ.

И.

*) The Tenth Statisc. Rep. of the Interstate Commerce Commisson.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

ДОПИСЬ.

Похороны о. Никифора Ханата въ Scranton, Pa.

Сумна та незавидна се доля умирати на чужьнѣ — умирати далеко вôдъ рôднѣ, пріятелѣвъ, та знакомыхъ. Така сумна доля постигла вже другого зъ нашихъ священникôвъ. Першимъ бувъ бл. п. о. Ляховичь, другій о. Н. Ханатъ. И оденъ и другій умеръ несподѣвано, нечаянно.

О. Никифоръ Ханат умеръ въ Lackawanna Hospital въ Scranton, Pa., въ суботу 31. децембра минувшого року о девятôй годинѣ въ вечеръ. Спершу приготовленя до похорону поробивъ о. Павчо, словеньскій скрентоньскій священникъ, що и сповѣдавъ на смерть небôжчика, але пôзнѣйше перенявъ на себе зарядъ похоронами о. Иляшевичь зъ Wilkes-Barre, Pa. Въ недѣлю о 10-ôй годинѣ рано вôдправивъ надъ тѣломъ панахиду о. Иляшевичь вже въ парôхіяльнôмъ домѣ, куда перенесено тлѣннй останки небôжчика, а въ понедѣлокъ о 4-ôй по полудни служили парастасъ оо. Т. Обушкевичь и И. Арданъ. Вечеромъ того-жь самого дня вôдспѣвали похоронъ ерейскій оо. К. Лавришинъ, И. Чурговичь и Юр. Гуловичь.

Въ самъ день похоронôвъ, т. е. въ вôвторокъ 2. януара вже вôдъ самого ранку товпило ся множество народа руского, словеньского и Американцѣвъ, такъ въ домѣ парохіяльнôмъ, щобы побачити ще въ остатне добродушне лице покôйного, якъ и коло церкви, дожидаючи властивого похорону.

О пôвъ одинайцятои рано начавъ служити панахиду найстаршій вѣкомъ и довголѣтный сусѣдъ о. Т. Обушкевичь, при спôвъучасти всѣхъ рускихъ и латиньскихъ священникôвъ, по скôнченю котрои занесли священники тѣло покôйника до церкви. Тутъ Службу Божу вôдспѣвавъ о. Акакій Каминьскій, а всѣ прочй священники такъ рускй якъ

(Продовжене на другой сторонѣ).

ЧОЛОВѢКЪ И МУЛА, АБО КОМУ ЛѢПШЕ?

Разъ идемо мы зъ кумомъ Балайдою попри бреху (наша втогды не робила); та попри „дортбанкъ"*), а тамъ на верху того дортбанку чоловѣкъ мула драйврує (поганяє). Драйврує собѣ та драйврує отъ вывозить землю та камѣне зъ майнôвъ, та высыпує на купу, чи-жь то я разъ таке бачивъ! Але бо нѣ. Кумъ Балайда то страхъ чудный чоловѣкъ — неразъ таке скаже, що и самъ не знаешь що на те подумати. Такъ и теперь. Каже: — Куме, а видите вы тоту мулу? — Виджу — кажу. — А драйвра видите? — Та виджу — чого-жь бы не видѣвъ — еще не ослѣпъ, дякувати Богу.

— Та котрому зъ нихъ лѣпше — пытае кумъ дальше.

— Якъ кому? — певно, що драйврови.

— А я кажу нѣ, що ему сто разъ гôрше, а мулѣ лѣпше.

— Гмъ, якъ-же се такъ?

— А ось якъ. Сей драйверъ, то Ваньо Барна, вы его знаете, здає ся...

— Якъ-же-жь менѣ его не знати?

— Ну видите. Вôнъ мусить робити тôлько годинъ що и мула.

— А вже-жь, що тôлько.

— Але коли мула скôнчить свою роботу, то знає, що тамъ на ню вже чекає тепла баня*) и страва готова.

— Та такъ.

А Ваньо не знає. Мула не старає ся о огрѣте до банѣ, анѣ о фідъ**) анѣ овесъ, бо то компаністôвъ въ тôмъ всѣмъ голова, а Ваньо мусить самъ старатись о паливо, щобы єму було тепло и о ѣду такъ само. Вôнъ мусить угле або купити, або его жѣнка, хоть и при надѣи, хочь дѣти лишить въ хатѣ, мусить на калпдомпѣ***) назбирати, напікувати.

— Гмъ.

— Такъ, такъ. Ваньо мусить також що мѣсяця рентъ и костъ заплатити, а мула нѣ.

Я розсмѣявъ ся.

— Чекайте, не смѣйтесь, бо ще не знаєте зъ чого смѣятись.

— А знаєте чому оно такъ есть?

— Чому?

— Тому, що за мулу компанія заплатила грошѣ — купила еѣ, а Ваня нѣ, отже и о мулу мусить компанія дбати, а о Ваня не конче. Если-бъ мула здохла, то зъ того для компаніи велика втрата, але коли-бъ Ваньо зъ натуги, зъ голоду и холоду захорувавъ або и умеръ, то компаніи се байдуже. На его мѣсце 100 другихъ Ванѣвъ найде ся, що схочуть робити тоту саму роботу, та ще може за меншй грошѣ.

— Ага! Ось оно якъ!

Хвилю лишь мы мовчали. Менѣ нѣякъ не могло помѣститись тое въ головѣ, щобъ мулѣ було лучше якъ Ваньови, та щобъ люде и христіяне се-бъ то компаніи дбали лѣпше о звѣрину якъ о чоловѣка.

— Але жь бо Ваньо бере що мѣсяця пейду, — вôдôзвавъ ся я наконець, а мула нѣ, тожь Ваньови лѣпше.

— Чи справдѣ? Ану придивѣмъ ся. Ваньо дôстає пейду, се правда, а дôстає еѣ на тое, щобы зъ той пейды заспокоивъ всѣ свои потребы, то есть заплативъ рентъ, прокормивъ и приодѣвъ себе и родину, та обôгнавъ всякй иншй потребы якъ церковь, школу, братство и „Союзъ", а чи-жь стане той пейды на тое. Если вôнъ схоче мешкати, одѣтись и зъѣсти лишь троха по людски, то вже пейды той не стане. А що-жь доперва если-бъ вôнъ схотѣвъ записати собѣ яку газету, купити книжку одну другу, або вôдъ часу до часу забавитись? Кажу вамъ куме, що на се все его не стати и вы самй добре знаєте, що не стати. И то все тогды, коли робота иде добре. А що-жь тогды, коли по пôвъ дня робить, тай то черезъ другій день якъ неразъ буває? Тогды неоденъ Ваньо залѣзе въ довги по уха за самъ рентъ и костъ, а о другихъ рѣчахъ и не говорити.

— Правду маєте, куме, кажу.

— А видите. А мулѣ все однако; робить чи не робить, а ѣсти дôстане все и теплу стайню також дôстане ще „стімомъ"*) огрѣвану, о чѣмъ Ваньови анѣ снити не вольно.

— Та вже-жь оно въ тôмъ є де-що правды.

— Певно, що є и много, а не лишь де що. Або примѣромъ возьмѣмъ дѣти. Ваньо мусить добре голову собѣ насушити якъ бы тыхъ хробачкôвъ приодѣти, та выгодувати, та освѣту яку-таку имъ дати. Такъ само мусить старунокъ мати и о жѣнку, а мула про те все зовсѣмъ не старає сь. Ваньо зъ малку бѣдувавъ вже, не доѣвъ, не доспавъ, намерзъ ся, а наробивъ ся, хочь силы ще не було, а коло мула вôдъ малку ходять, пôддають ѣсти, чешуть; доглядають неначе паньску дитину. Такъ видите кумцю о мулячй дѣти дбають люде, а про нашй байдуже. Кому-жь лѣпше? — судѣть!

— И де вы таке высудили куме — вôдôзвавсь я зновь по часѣ — хто таке видавъ говорити? Тажь мула звѣрина — а Ваньо на образъ и подобу Божу, то все-жь оно лѣпше.

— Тымъ то и гôрше, тымъ то и гôрше. Правда, що чоловѣкъ, то не звѣрина, та задля того-жь и чоловѣка гôрше болить якъ звѣрину кожде понижене и кривда. Мулу хочь и скривдить, вдарить чи що, то правда, що и она тое вôдчує, але певно не такъ дуже, якъ чоловѣкъ, коли єму яку кривду заподѣєте.

— Тому то менѣ и дивно, що теперь часы такй настали, що компаністы звѣрину лѣпше поважають та доглядають, якъ чоловѣка, а людей кривдять та кривдою тою богатѣють. Отъ хочь бы и тога мула.

— Е! що тамъ мула та мула, бабрате до свѣта! — сказавъ я вже зъ гнѣвомъ; мула мулою, а чоловѣкъ чоловѣкомъ. Стѣ лѣпше не говорѣть такй рѣчи, бо якъ бы Ваньо вчувъ, то погнѣвавсь бы на васъ за тоє?

— Погнѣвавъ? та за що? За правду? Нѣ кумцю любый, за правду грѣхъ гнѣвати ся. А впрочѣмъ се не лишь Ваньова доля гôрша той

*) Dirtbank або culmbank, купа землѣ, камѣне, котре вывозять зъ майнôвъ.

*) Зрущене barn, значить стайня.

**) Feed, рôдъ покарму для мулôвъ, коней и т. д.

***) Columdump, то саме, що dirtbank.

*) Паромъ.

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зо стороны першои)

и лат. заняли мѣсця довкола домовины. Пôдчасъ Службы Божои якъ и выпроваджуваня тѣла зъ церкви спѣвавъ прекасно олифантскій рускій хоръ пôдъ дириґентурою п. Ив. Боруха. Пôсля Службы Божои вôдправивъ о. Т. Обушкевичь въ присуствію другихъ священникôвъ чинъ погребенія.

Проповѣдей въ церкви було три. О. И. Сабовъ говоривъ по руски, о. Орайли по англійски и о. Дамяновичь по мадярски. По закôнченю обрядôвъ похоронныхъ въ церкви вынесли знову священники мощи покôйного и вѣнцѣ на караванъ, почѣмъ рушивъ похоронный походъ на рускій цминтаръ въ Minooka, Pa.

Помимо великого зимна и кôлька милевого вôддаленя цминтара вôдъ церкви, многй люде не жалували свого ходу и труду, але вôдпровадили тѣло ажь на самъ цминтаръ, даючи тымъ найлѣпшій доказъ свого поважаня для личности покôйника. На цминтари сказавъ еще о. Ал. Дзубай рѣчь надгробну, почѣмъ вôддано тѣло о. Ханата матери земли.

Присутнй на похоронѣ були: а) священники рускй: оо. Теоф. Обушкевичь, Mayfield, Pa., Н. Дмитрôвъ, Troy, N. Y., Ив. Арданъ, Olyphant, Pa., К. Лавришинъ, Shenandoah, Pa., Гавр. Мартякъ, Freeland, Pa., В. Волошинъ, Mahanoy City, Pa., А. Каминскій, Yonkers, N. Y., В. Балогъ, Scranton, Pa., И. Сабовъ, Punxsutawney, Pa., Є. Сатала, Passaic, N. J., Е. Волкай, Philadelphia, Pa., Ю. Гуловичь, Minersville, Pa., Иліяшевичь, Wilkes-Barre, Pa., Демяновичь, Brooklyn, N. Y., Ив. Чурговичь, Trenton, N.J., В. Мартякъ, Hazleton, Pa.; латиньскй: оо. А. Павчо, Scranton, Pa., Й. Стасъ, Olyphant, Pa., Й. Кашпарекъ, Mahanoy City, N. J., И. Гайтінґеръ, Passaic, N.J., Зиховичь, Scranton, Pa., В. А. Ґорманъ, Minooka, Pa. — Пôзнѣйше приѣхали: оо. Ал. Дзубай, Leisering, Pa., Ил. Дзубай, Johnstown, Pa., А. Казинцій, Braddock, Pa., б) свѣтскй люде: пп. О. Коваль, членъ контрольнои комиссіи „Р. Н. Союза", Shenondoah, Pa., Ив. Смитъ, предс. „Соединенія Гр. К. Р. Братствъ", Mahanoy City, Pa., Юр. Вретякъ, касієръ „Соединенія", Shenondoah, Pa., А. Б. Бешенѣй, секретарь „Соединенія", New York, N. Y., Грнг. Савулякъ, пр. братствъ зъ Шенандоа, Па., п. Ґела, дяко-учитель зъ Майфильдъ, Па. и пр. и пр.; в) братства: два рускй зъ Scranton, Pa. и одно мадярске зъ Troop Pa.

Якъ зъ повысшого спису видно, то священникôвъ рускихъ було явилось на похоронъ небогато. Угорскй священники не знати чому не попрвйдзили на похоронъ свого найлѣпшого человѣка, а галицкихъ священникôвъ зза-для якоись невѣдомои причины „менаджеры" похорону не повѣдомили о смерти небощика. Навѣть о. Т. Обушкевичь, що есть почетнымъ членомъ „Соединенія", всегда живъ въ згодѣ зъ угорскими священниками, много помагавъ имъ своею радою и досвѣдомъ и бувъ прiятелемъ и сусѣдомъ покойника, зовсѣмъ припадково и доперва въ послѣдной хвили довѣдавъ ся про его смерть и маючи вôдбутись похороны. Такъ само припадково або зъ зовсѣмъ приватного жерела довѣдались про се два другй священники галицкй, що були присутнй на похоронѣ. Той нетактъ (щобы не сказати больше) уважали мы за вôдповѣдне тутъ замаркувати тымъ больше, що примѣромъ о. Казинцій, рим. кат. словенскій священникъ зъ Braddock, Pa. дôставъ такъ вôдъ „менаджерôвъ" якъ и другихъ особъ ажь чотыри телеграмы, щобъ приѣздивъ на похоронъ.

Другій „нетактъ" якій зробили „менаджеры" то тое, що не приняли вѣнця присланого черезъ православного протоерея о. А. Товта. Справдѣ трудно зрозумѣти сего рода „політику".

Що до проповѣдей, то такожь примѣтити належить що найлихшою була проповѣдь руска, а найлѣпшою мадярска. Руска проповѣдь була лихою тому, що дотычному священникови дали знати, що вôнъ мае говорити, доперва въ послѣдной хвили, що такожь треба покласти въ заслугу „менаджерамъ", мадярска була доброю тому, що деякй отцѣ духовнй дуже добре знають бесѣду мадярску, нею всюда говорять, дома, въ церкви, на улици и взагалѣ всюда, навѣть тамъ где бы рускои бесѣды треба уживати.

Такй то були похороны бл. п. о. Ханата, одного зъ найинтелигентнѣйшихъ рускихъ священникôвъ въ Америцѣ, человѣка, що не лишь мѣжъ своими товаришами такъ зъ Угорскои якъ и Галицкои стороны, але и всѣми другими людьми зъ котрыми въ житю приходилось ему до дѣла мати, мусѣвъ будити поважане для себе. Що не вôдбулись они такъ якъ бы належалось, що навѣть сеся сумна подѣя була выкористана деякими людьми для свого рода „політики", на що ту и тамъ видно було вылазячй якъ шило зъ мѣшка приватнй интересы, та личнй уподобаня або неуподобаня, се свѣдчить о дуже малой моральной стôйности деякихъ людей. Не дай Боже дôстатись въ ихъ руки не лишь за житя, але навѣть по смерти.

В—о.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ

Fork River, Manitoba, Dec. 25. 1898.

Почтенна Редакціє!

Прошу помѣстити кôлька слôвъ за насъ канадійскихъ Русинôвъ зъ кольоніи Fork River въ Манітобѣ.

Кольонія Форкъ Рiверъ есть положена 35 миль на пôвнôчный заходъ вôдъ мѣсточка Dauphin. Першими кольоністами були Русины, котрй зайшли тутъ на весну р. 1897. На весну сего року осѣло тутъ такожь кôлька рускихъ родинъ зъ Пеннсильваніи. Всѣхъ Русинôвъ на сѣй кольоніи есть 25 родинъ. Кольонію сю перетяла колѣй, котру побудовали сего року на Сванъ Рiверъ — 60 миль на пôвнôчь вôдъ насъ. Русины замешкали по обохъ бокахъ колѣй, а въ самомъ осередку кольоніи есть стація. Земля тутъ есть добра, есть досыть лѣса, травы и добра вода. Разомъ зъ Русинами поосѣдали и Англики, котрыхъ есть такожь до 20 родинъ.

Русины галицкй выгнанй зъ рôдного краю славными на весь свѣтъ польскими порядками, задумали они втечи вôдъ тыхъ порядкôвъ далеко въ свѣтъ, щобы тутъ на вôльнôй земли вôдотхнути свобôдно. Але що-жь? И тутъ за моремъ находять ся непрошенй опѣкуны для Русинôвъ, а то въ родѣ римскихъ патрôвъ-заволокôвъ. Наша преславна галицка власть духовна на кôлька-разову просьбу дауфинскихъ Русинôвъ, щобы прислали намъ священника руского, котрого тутъ конче потрѣбно, до сего часу навѣть не подумала о сѣй такъ важнôй справѣ для насъ. Але вороги нашй не спять. Французкій лат. бискупъ чи арцибискупъ (велика рыба) заопѣкувавъ ся дуже бѣдными Русинами и вôдъ часу засылае намъ римского міссіонера, котрый непрошеный лазить вôдъ хаты до хаты и хрестить дѣтей, дае слюбы, вôдправляе по хатахъ богослужене по латинѣ — словомъ, сповняе всѣ по требы духовнй для Русинôвъ.

Та кобы то сповнявъ вôнъ лише духовнй потребы, але-жь бо они (лат. бискупы) хотять насъ вхопити на свою уздечку, щобы потôмъ могли насъ легко провадити якъ баранôвъ.

Задумали мы побудовати школу на нашôй кольоніи, розумѣе ся школу публичну разомъ зъ Англиками. Тутъ въ Канадѣ суть двоякй школы: публичнй-рядовй и католицкй. Въ рядовыхъ школахъ не вчать нѣякои релігіи, а въ кат. школахъ учать французкй міссіонеры, котрй баламутять дѣтямъ головы рôжными шкаплѣжами и рожанцами, а що найпотрѣбнѣйше, того не вчать. Якъ тôлько зачули французкй патры о тôмъ, що Русины на Форкъ Рiверъ хотять будовати школу, сейчасъ дали знати лат. бискупови въ Виннiпеґъ, а сей выславъ згаданого патра міссіонера на нашу кольонію.

4-го м. м. зайшовъ вôнъ по своему звычаю и зъ якимсь инспекторомъ школьнымъ, зъ котрымъ ходивъ вôдъ хаты до хаты и кождого пытавъ ся: чи есть католикомъ. Розумѣе ся, що кождый вôдповѣдавъ, що є католикомъ, думаючи при тôмъ кат. греческого обряду. Але хитрый еґомосць, котрый навчивъ ся вже трохи базѣкати по польски, казавъ инспекторови, (такожь Французови), що всѣ Русины суть католиками римского обряду и потрѣбують кат. школы. Въ такôй отже хитрый спосôбъ хотѣвъ вôнъ ошукати людей и школьного инспектора. Доперва въ кôлька днѣвъ по тому довѣдалисьмо ся въ якôй цѣли ѣздивъ міссіонеръ французкій по нашôй кольоніи. Ѣздивъ вôнъ не тôлько по нашôй кольоніи, але всюда, де тôлько мешкають Русины въ дауфинскôмъ дистриктѣ. Мы довѣдавшись о тôмъ пôдлôмъ поступку французкого місіонара — скликали раду, а що всѣ не зôйшли ся, то урадили мы, щобы зôйти ся на день 3. сѣчня 1899 р. и щобы запротестовати противъ сего обманства. Протестъ хочемо заслати до міністерства просвѣты въ Отавѣ. Що урадимо на другій разъ не забуду донести до Ред. „Свободы."

Щасливй Русины! Ще не забули славныхъ польскихъ лазуитôвъ въ Галичинѣ, а тутъ диви — вже знову лазуита римскій пхае ся мѣжь насъ. Народъ есть тымъ дуже обуреный и если въ короткôмъ часѣ не прійде тутъ рускій уніятскій священникъ — то мають намѣръ писати просьбу до православного епископа о прислане имъ священника.

Зима тутъ до сего часу дуже лагôдна, ажь теперь зачинае вже добре морозъ и зъ вѣтромъ потягати. — А еще одно: Зъ нашои кольоніи поѣхало до Виннiпеґъ двохъ молодыхъ хлопцѣвъ и вступили до Manitoba Calegie, де учать ся на якихсь місіонерôвъ. Рядъ чи хто тамъ дае имъ удержане, а по укôнченю науки місіонарского ремесла, мае ихъ выслати по рускихъ кольоніяхъ до навертаня (!) Русинôвъ на якусь нову вѣру.

Радуй ся Русе канадійска! Французкій патеръ, православный батюшка и ще якійсь протестанскій чи якій тамъ пасторъ буде дбати о твою скôру!...

На сей разъ буде досыть, другимъ разомъ може буде щось цѣкавѣйшого, то не забуду донести.

Зъ почтеніемъ
Правдолюбъ.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Хто найбôльшимъ ворогомъ руского народу въ Галичинѣ?

Зъ нагоды ювилею 50 лѣтного панованя австрійского цѣсаря Францъ Йосифа першого помилувано тыхъ вязнѣвъ, котрй сидѣли по вязницяхъ за обиду цѣсаря або его родины, рôвно-жь помилувано дезертирôвъ. Тыхъ людей помилувано, але міністрови судôвництва анѣ не въ гадцѣ було представити цѣсареви до помилуваня тыхъ галицкихъ хлопôвъ, котри за выборы сидять по норахъ або мають ити вôдсиджувати незаслужену кару. Если-бъ гадавъ хто, що той міністеръ може призабувъ представити цѣсареви тыхъ людей до помилованя, то мылпвъ бы ся дуже.

Се дѣло польской шляхты и высшихъ урядникôвъ въ Галичинѣ. Они то повели справу такъ, щобъ хлопы, що не хотѣли голосувати такъ, якъ имъ бажало ся, мали добру научку, що тôлько тому добре хто такъ скаче, якъ панъ шляхтичь заграе.

Если-бъ цѣсарь бувъ помилувавъ рускихъ хлопôвъ, то въ рôкъ его ювилея бувъ бы обтеръ неодну слезу зъ лиця покривдженыхъ, а се було-бъ найкрасшимъ его дѣломъ; а такъ? Такъ нарôдъ рускій въ Галичинѣ буде теперь свято пересвѣдченый, що найбôльшимъ его ворогомъ есть польска шляхта вразъ зъ безлѣчію ихъ прихвостнѣвъ, старостами, урядниками и иншими псубратами.

Теперь той неволеный нарôдъ мусить пôзнати, що не буде ему просвѣтку доти, доки не здавить тои зміи, котра смоктала и смоктае зъ него животворнй соки та не мае его за вѣхоть соломы.

Але кара для тыхъ кровопійцѣвъ робучого люду наступить страшна, коли всѣ хлопы, якъ оденъ мужь, сполучать ся въ одну свѣдому партію и станутъ въ оборонѣ своихъ подоптаныхъ правъ.

За „Свободу" належить ся заплтити!

мулы, але и кождого зъ насъ робôтникôвъ, отъ хочь бы моя або ваша.

— Моя? — нѣколи въ свѣтѣ.

— А такъ такъ и ваша, бо и вы такій робôтникъ, якъ я або Ваньо, чи-жь не такъ?

— Робôтникъ робôтникомъ — то все-жь чоловѣкъ, але не мула. Мула стоить привязана и мусить робити, коли еѣ скажуть — а я не мушу.

— Нѣ? Справдѣ нѣ? Ану попробуйте. Не будете робити, то и ѣсти не буде що, а голодъ, се великій мусъ. Та я вамъ ще скажу, що вы ѣсти мусите все, а робити можете не тогды коли схочете, але коли роботу дôстанете. А якъ не дôстанете роботы та не заробите центôвъ, то що тогды буде?

— Овва! та пôду до краю.

— Кобы лишь на шифкарту грошѣ були. Тай добре вамъ говорити, коли маете въ краю яку-таку газдôвку, але той хто немае въ краю нѣчого?

— Мусить робити тутъ якъ мула.

— То-жь то є що я кажу.

— Й справдѣ мусить робити, бо иначе зъ голоду бы згинувъ. Такъ, робити мусять и продавати себе на якійсь часъ щодня мусять всѣ робôтники и Ваньо и я и вы и кождый другій. Продавати ся за тыхъ мизерныхъ пару центôвъ хлѣба ради. Мулу продають другй и она того не чуе, бо она звѣрина, але мы самй себе мусимо продавати и се робить насъ нещаслившими вôдъ мулы, тымъ больше, що мула разъ продана, приходить въ опѣку звычайно одного лишь [illegible] для власного бізнесу старае ся о нôвъ, то однакъ жаденъ зъ нихъ не стараесь и не мае жадного интересу старатись о насъ або нашй родины.

— Та що зъ того выходить?

— Выходить зъ того, що мы мусимо старатись, щобы нашй паны, т. є. тй, котрымъ мы запродуемось, для котрыхъ робимо, старались и о насъ бодай тôлько що и о мулу, т. є. давали намъ за нашу роботу стôлько, щобы мы могли заспокоювати всѣ нашй людскй потребы (якъ заспокоюе мула всѣ свои потребы „мулячй"); давали намъ тôлько, щобы мы, нашй жены и дѣти, мали всегда бодай помешкане, одѣжь и ѣду безъ взгляду на те, чи робота иде, або нѣ подôбно якъ се є зъ мулами. Доки того не буде доси мы мусимо завидувати муламъ.

Тутъ скôнчивъ свою бесѣду кумъ Балайда, а я глубоко надъ нею застановивъ ся. Бо-жь и є надъ чимъ застановитись.

Чи справдѣ компаністы дбають о робôтника-мула бôльше якъ о „свого ближнього" робôтника-чоловѣка?

Если такъ, то чи справедливо се, та по христіянски?

Если несправедливо, то що треба намъ робити, щобы зъ нами обходились справедливо, то есть, щобы о насъ робôтникôвъ-людей компаністы (на котрыхъ тяжко робимо) дбали если не лѣпше, то бодай такъ само якъ о робôтникôвъ-муловъ, коней и машины.

И. Б—о.

Най дѣти пôдростуть лишь!

М. Веетсъ.

Най дѣти пôдростуть лишь!...
Тогдѣ спôчнешь свобôдный
По всѣхъ житя турботахъ,
Коханый друже гôдный.
Хочь волосъ побѣлѣе,
Хочь видъ пріймешь старечій,
Такъ що-жь! Огонь у серци
Все буде молодечій.

Три хлопчики, три донѣ! —
Придбавъ собѣ громадку!
Найстарше — лѣтъ пятнайцять,
Найменше — немовлятко.
И чи весна чи осѣнь,
Ты все сиди якъ въ клѣти,
Турбуй ся ними вѣчно, —
Та пôдростуть же дѣти!

Пріятелѣвъ не знаешь,
До розрывокъ охота
Вôдпала вже, бо дѣти
Одна твоя турбота.
Въ кутъ книжка и палета!
Все зъ головы ты выбешь.
Най дѣти пôдростуть лишь,
Тогдѣ свое вôдôбешь.

Тай подорожь пошлюбну
Мы мали — смѣхъ казати! —
Отъ зъ хаты та до церкви,
А зъ церкви знову до хаты.
И доси ще обоє.
Не выбрались нѣкуды.
Най дѣти пôдростуть лишь!
Якось оно ще буде.

Самъ ѣздячи, я щастя
Бо думкою и серцемъ
Все линувъ на родину.
И все мершій вертава я
До любои подруги:
Най дѣти пôдростуть лишь,
То выберемось въ друге.

Все, що видавъ, покажу:
Весь чаръ, красу природы
Надъ берегами Рейну,
Мозелѣ яснй воды.
И Шкоцію побачишь,
У Франціи посидишь,
Цѣлѣській свѣтъ, кохана,
Постарѣвшись, увидишь.

Най дѣти пôдростуть лишь!
Нѣ, не дивись такъ, мила!
Той осмѣхъ твôй! въ нѣмъ бачу,
Слеза вже затремтѣла...
Най дѣти пôдростуть лишь!
Такъ близько вже до краю...
Тогдѣ, тогдѣ, едина,
Мы заживемъ якъ въ раю.

Й зъ дня на день все бôльшй
И дѣточки и труды,
Бо що одно вже старше,
То знову мале прибуде.
Витай четвертый сыну!
Въ самъ часъ прибувъ въ гостину!...
Та выростешь и ты ще
Въ щасливую годину.

Не бôй ся, скоро мати
Тебе витае радо!
Вже шестеро плекала
То и семому дасть раду.
Ажь тутъ!... нѣшо надѣѣ
Удержати не въ силѣ:
Повырастали дѣти, —
Та мати вже — въ могилѣ...

Листъ руско-американьского жовнѣра зъ Кубы.

Оденъ зъ интелігентнѣйшихъ рускихъ хлопцѣвъ зъ Шамокінъ, Па. Теодозій Лабовскій звербувавъ ся до американьского войска и заразъ послали его вразъ зъ иншими жовнѣрами на Кубу. Зводтамъ пише вонъ про свою подорожь и мы цѣкавѣйше подаемо зъ его листу; вонъ пише:

„Думаю, що мусить вамъ дивнымъ здавати ся, що я до сего часу не вôдзывавъ ся, але годѣ, бо вôдколи я зъ дому, то не було спосôбности до писаня. Теперь збѣгло бôльше часу, то жь розкажу вамъ про свою подорожь.

Въ Скрентонъ вразъ зъ другими всѣли мы на потягъ и поѣхали до порту, бо призначили насъ на Кубу. Тамъ впаковали насъ на пароходъ, котрый зве ся „City of Chester" (бодай пропавъ). Въ дорозѣ такъ менѣ стало сумно, що здавалось менѣ не выдержу, ажь о пару днѣвъ, коли я трохи привыкъ до окруженя, якось вспоковъ ся. На пароходъ спаковали весь тотаръ, т. е. живность для цѣлого полку, возы, конѣ и насъ до 1500 люда, значить ся, було бы досить на два такй пароходы, то-жь не було де обернути ся анѣ де переспати (я по бôльшôй части спавъ на покладѣ), анѣ чимъ вкрыти ся, бо нѣчо намъ не дали и такъ насъ попакували якъ оселедцѣвъ.

Зразу мы плыли рѣкою зъ Savannah 15 миль до моря, а 3 милѣ вôдъ порту нашъ пароходъ зарывъ въ пѣсокъ и анѣ рушь звôдтамъ. Ждали припливу моря, черпали пѣсокъ, але се на нѣчо не придало ся. Опôсля мы повысѣдали на двѣ вуглевй лодп, але и се не помогло, ажь потому 5 малыхъ паровцѣвъ подчасъ припливу моря вытягнуло нашого кафара на море, де мы повсѣдали. Погода була прегарна, вѣтру не було, а хорыхъ було лишь десять.

Вкôнци доплыли мы до кубаньского заливу и станули передъ нимъ надвѣ милѣ. Звôнти плахтярками перевозили насъ насъ на сушу черезъ 3 дни и 7. децембра мы вже всѣ высѣли. Ту знову бѣда. Все запаковане, а ту кажуть, що треба ще машерувати 60 миль, лишь вôдпôчнемо кôлька днѣвъ. Нѣ то де головы склонити, нѣ чимъ вкрыти ся. Вкôнци я дохопивъ якусь шпитальну буду, розпростеръ єи и на нѣй примѣстилось насъ шѣстьохъ. На пароходѣ давали намъ ѣсти: сухарѣ, консервы и чорну каву або томейтесъ, сыръ и зимну фасолю. Теперь живимось трохи лучше, бо дають варене мясо, бульбы, солонину, але все чоловѣкова недогода, бо якъ є що ѣсти, то знову нема чимъ, мусимо вô всѣмъ послугувати собѣ пальцями, але за то ѣсти є, кôлько хто хоче.

У насъ ту на Кубѣ теперь таке горячо якъ у васъ въ липню, а може ще бôльше, бо ночѣ дуже парнй, а дощь поливає и чотыри разы денно, а такій теплый, якъ вода въ майнахъ, що я такъ любивъ въ нѣй мыти ся. Сонце такъ сильно грѣе, що ажь крôзь сорочку припѣкає, а вже не знаю, якъ оно буде въ лѣтѣ. Бѣды намъ ту великои такъ нема, роботи нема що, але клопôть зъ ѣдломъ чи тамъ зъ достарчанємъ поживы, бо якъ собѣ самъ чоловѣкъ по просту не выдре то потому не ѣвъ бы нѣчо. Я найбôльше купаюсь въ морю, бо то мене прохолоджуе.

Ту не можь нѣчо купити: анѣ паперу анѣ почтовыхъ марковъ, бо до мѣста насъ не пущають, боять ся, щобъ мы не похорѣли вôдъ овочѣвъ.

Другимъ разомъ напишу бôльше.

НОВИНКИ.

Чимъ єсть Америка въ порôвнаню зъ Европою?

Европа въ порôвнаню зъ Америкою єсть лишь малымъ пôвъ островомъ. Сполучени Державы представляють великй державы, въ порôвнаню зъ котрыми Европа єсть складомъ малыхъ державъ. Америка єсть краиною непроглядныхъ просторôвъ, краиною доляра и електричности; Америка єсть краиною, де рôвнины бôльше розлогй, могучѣйшй рѣки, глубшй водопады, блискавичнй потяги поспѣшнѣйшй а нещастнй случаѣ на желѣзницяхъ страшнѣйшй въ одномъ мѣсяци якъ въ Европѣ въ протягу цѣлого року. Єсть она краиною, де суть высшй домы, убожшй бѣдаки, а богатшй богачѣ, частѣйшй міліоны, влѣзлившй злодюги, проворнѣйшй убійцѣ, рѣдшй ученй — се краина, де вставленыхъ зубôвъ видимо невидимо, горсеты тѣснѣйшй, недуги смертельнѣйшй, перекупства загальнѣйшй, а мудрй бôльше рафінованй; де выбрыки систематичнѣйшй, де лѣта горячѣйшй, а зимы холоднѣйшй, часъ цѣннѣйшй, а люде дражливѣйшй якъ въ Европѣ. Се краина, де старцѣ молодшй, а молодцѣ старшй, де мурины чорнѣйшй, а бѣлй жовтѣйшй якъ денебудь инде, — се краина незмѣримого богацтва природы и людскои драпѣжности. Словомъ, се краина незвычайныхъ контрастôвъ, найбаєчнѣйшихъ пересадъ, найбезвзглянѣйшого долярохвацтва и найбôльшои жажды зарôбку. Єсть се вкôнци краина кольсальности и пірамідальности, высловлючись про „Америку" пôсля Американцѣвъ.

Погибель газетамъ.

Понеже газеты служать тôлько до пôдбурюваня народу, до обаленя истнуючого порядку, а газетярѣ працюють на шкоду державы, затѣмъ приказуемо застановити всѣ газеты, а выдавцѣвъ и редакторôвъ увязнити и примѣнити до нихъ найострѣйшй кары. Такъ звучить розпорядженє хиньскои цѣсаревои, на пôдставѣ котрого застановлено 56 хиньскихъ дневникôвъ. Увязнено не лишь самыхъ редакторôвъ, але и ихъ своякôвъ ажь до девятого степени.

Желѣзнича пригода.

Дня 9. с. м. рано 56 особъ зъ Mt. Carmel, Pa., а до 80 зъ Shamokin, Pa. и богато ще иншихъ людей выѣхало до Ню Йорку на прогульку за дуже низькою оплатою білету. Передъ самымъ Ню Йоркомъ наѣхали на себе два потяги, а наслѣдки були фатальнй, бо майже половина пасажерôвъ повбивана и тяжко покалѣчена. Причиною нещастя мала бути недбалôсть желѣзничого слуги, котрый въ часъ не переложивъ зворотницѣ.

Публичнй бібльотеки.

Въ жаднôмъ европейскôмъ краю читанє книжокъ не єсть такъ розповсюднене, якъ въ Сполуч. Державахъ, чого найкраснимъ доказомъ велике число публичныхъ, дуже богатыхъ бібльотекъ, до котрыхъ вступъ єсть дуже улегченый. На цѣлôй просторони Сполуч. Державъ єсть теперь до 2 тысячи такихъ бібльотекъ, роздаючихъ рочно 30 міліонôвъ томôвъ. Бібльотеки стрѣчати можна навѣть по найменшихъ селахъ. Примѣромъ въ Чікаґо публична бібльотека, то правдива палата, котрои будова выносила до двохъ міліонôвъ долярôвъ. Въ Бостонѣ, осѣдку интелігенціи Сполуч. Державъ, бібльотека ще красша и богатша; будова дому стояла 3 міліоны долярôвъ; число книжокъ доходить до 700 тысячь, а служба урядникôвъ 250.

Перфумы и характеръ.

Зъ чого то вже не старали ся пôзнавати людскій характеръ! Пôзнавали его зъ чертôвъ лиця, зъ формы головы, зъ линій на долони, зъ письма и т. д. Нынѣ Американецъ Harry Thurston Peck, доводить, що характеръ чоловѣка можь пôзнати зъ перфумъ, котрыхъ той ужывае. Такимъ способомъ любителѣ рожь вôдзначають ся сентиментальностю, говорунствомъ, фізичнымъ и духовымъ лѣнивствомъ, суть звычайно марнотравниками и дуже скоро товстѣють. Еще бôльше хмарною єсть характеристика любителѣвъ піжма. Мають се бути брусы, а вартôсть ихъ може змѣняти ся о стôлько, о скôлько ще мають пріятность въ иншихъ перфумахъ. Любителѣ фіялкôвъ мають бути людьми образоваными, любителями красы и знатоками смаку. Найпôдхлѣбнѣйшою єсть характеристика людей, що любують ся лишь въ кольоньскôй водѣ.

Японьскй приповѣдки и гадки

1) Замѣтай снѣгъ зъ пôдъ свого порога, а не дивись пôдъ дверѣ сусѣда.

2) Найлучше задержишь тайну, якъ єи не скажешь нѣкому.

3) Хто тебе потайки обговорює, лякає ся тебе; а хто тебе хвалить въ очи той погорджує тобою.

4) Колись богачомъ всѣ вертять ся коло тебе, а якъ ты бѣдакъ, нѣхто тебе не знає.

Квитъ.

Отсимъ посвѣдчаю, що одержаламъ зъ касы „Р. Н. Союза" суму $600 словомъ шѣсть сотъ долярôвъ якъ посмертне по моимъ мужу Йосифѣ Дзвôнчакъ.

Анна Дзвôнчакъ.

Shamokin, Pa. 7. января 1899.

ПРИ СВѢДКАХЪ:
О. Ив. Константкевичь.
Теодоръ Федько.

— Канадійске правительство задумує зужитковати ескімоскй псы до почтовои службы. Зъ Квібекъ прибула недавно партія такихъ псôвъ закупленыхъ вôдъ Ескімосôвъ въ Лябрадорь и Гренляндіи. Мають ихъ выслати желѣзницею до спокôйного оцеану, а зводти до Кльондайкъ, де въ зимѣ ужіють до почтовои службы. Тй псы запряженй по 6—10 до санокъ, бѣжуть безъ утомы по 50—60 миль англ. по снѣгу и ледѣ.

— Въ газетѣ нѣмецкôй, Sontagsblatt der New York Volkszeitung зъ дня 8. януара 1899 появивъ ся переклад Ив. Франка „Моя провина" пôдъ назвою „Meine Sunde."

Посмертнй вѣсти.

Дня 30. децембра 1898 р. о 9-тôй годинѣ въ вечеръ упоковъ ся въ Scranton, Pa., рускій католицкій священникъ о. Никифоръ Ханатъ. Причиною смерти бувъ ґрипъ перейшовшій пôзнѣйше въ запалене легкихъ; цѣла слабôсть тревала ледви кôлька день.

Небôщикъ родивъ ся 1865 року въ Унґварѣ на Угорщинѣ, где его отецъ бувъ гімназіяльнымъ професоромъ. Школы низшй и середнй кôнчивъ въ Унґварѣ, а теольогію въ Пештѣ. Повдовѣвши завчасу, о. Ханатъ працювавъ яко професоръ на препарандѣ, а также въ епископскôй канцеляріи. 1891 року, въ маю прибувъ вôнъ до Америки и тутъ обнявъ сперше приходь въ Passaic, N. J., а потôмъ въ Scranton, Pa., где и умеръ.

Бувъ се чоловѣкъ вельми даровитый и справдѣ интелігентный, то-жь и не диво, що мавъ поважанє у кождого хто зъ нимъ лишь зôйшовъ ся, а бувшій папскій делегатъ Satolei именувавъ его (1893 р.) генеральнымъ вікаримъ, чи властиво референтомъ для справъ греко-католицкихъ тутъ въ Америцѣ. Бувъ се чоловѣкъ також вельми пріязный, товарискій, щирый и добросердечный, правдивый gentleman, тай не одному зробивъ богато добра не жалѣючи своихъ коштôвъ и труду. Зъ смертію о. Н. Ханата втратила Американьска Русь одного зъ найинтелігентнѣйшихъ людей.

Вѣчная ему память!

— Чи знаете, що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза" буде на тôмъ плейзѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то записуйтеся до „Союза."

— Вже выйшла зъ друку нова книжочка пôдъ заголовкомъ: „Де-що про права и суды въ Сполуч. Державахъ, а особенно въ державѣ Пеннсильвенія." Цѣна тои книжочки 10 цнт., а зъ пересылкою 12 цнт. — Хто замовить собѣ ту нову книжочку, най не забуде и за „Конституцію Сполуч. Державъ", бо тй двѣ книжочки доповняють себе взаимно.

Остатній хвилѣ засудженого.

Въ невеликôй казни судовыхъ арештôвъ сидѣвъ засудженый на смерть злочинецъ.

Казня пуста, сурова, здає ся призначена на те, щобы держати въ своихъ обôймахъ на вѣки тыхъ, що порôгъ єи переступлять. Пôдъ стѣною тапчанъ зъ сѣнникомъ и твердою подушкою; на ньому сидѣвъ вôнъ.

На дворѣ вчасный ранокъ, сѣрѣло. Въ сѣняхъ черезъ отворені двері казні бачивъ вôнъ вôйскову сторожу зъ карабинами и острыми багнетами: чотыри вояки стояли недвижно въ темныхъ сѣняхъ и бачилось, що прошибали його безмилосердно-глумливыми поглядами. Вôнъ сидѣвъ на тапчанѣ, заложивши руки за колѣна и пустивъ затуманеный, блудный взôръ передъ себе, у просторъ.

Нынѣ маютъ его вѣшати! Вôнъ знавъ о тôмъ. Его вчора передъ полуднемъ покликали передъ урядника и той сказавъ ему: завтра о шестôй рано повѣсять тебе. Вôдтакъ вôдвели его назадъ до казнѣ и теперь вôнъ жде той хвилѣ.

Повѣсять его! Що се значить? Смерть ему зроблять? Ба, якъ се може бути? Давне чуте огорнуло его душу на ту згадку. Теперь вôнъ сидить, ось вôнъ бачить себе, а швидко его вже не буде межъ живыми! Се диво, страшно! Нѣ! не страшно; за великôй се бôль, за важке дѣло, щобъ могло бути ему страшне. Оно дивне якесь. Серце холоне, то сильно бєть ся; якась порожнеча зимна обгортає его. Нѣ! се не страхъ. Се щось не зрозумѣле, дивне! О шестôй его повѣсять! Вôнъ чувъ се добре и зрозумѣвъ тѣ слова. Але нѣ, се не може бути. Оно не дôйде до того. Мусить якось инакше стати ся. И вôнъ надѣє ся, що ось-ось прийдуть до него и скажуть: ты вôльный! Вôнъ выйде зъ вôдси, зъ того проклятого мѣсця. Щось мусить стати ся таке, що увôльнять его. Вороги-судії забудуть про нето: вôнъ або лишить ся тутъ забутый усѣми, або вгече вôдси... Або нѣ, до той шестои години не дôйде нѣколи: всѣ годинники, цѣлый механізмъ свѣтовый мусить станути на мѣсци, щобъ не дôйшло до той шестои години; цѣлый свѣтъ провалить ся, а зъ нимъ таки не стане ся те, що ему казали, его не повѣсять!Нѣ, се не може бути! Тай хто-бъ важивъ ся на се? Хто-бъ зъ людей пôднѣсъ руку на брата? Бо-жь и вôнъ чоловѣкъ, и вôнъ хоче жити на свѣтѣ: тажь и они люде! И хто-бъ зъ людей найшовъ ся такій, що заложивъ бы смертный стричокъ на шію брата-чоловѣка!? Нѣ! вôнъ знає напевне, що коли выведуть его, всѣ кинуть ся и увôльнять его, оборонять, божь люде на те и є, щобы боронити ся, але не на те, щобы вбивати! Нѣ, чоловѣкъ на чоловѣка руки не пôднесе!

Засудженый задрожавъ. Лице скривилось злобнымъ а повнымъ роспуки смѣхомъ, ноги дилькотѣли, а рука накрыла очи.

Чоловѣкъ на чоловѣка руки не пôднесе!... А вôнъ... вôнъ якъ зробивъ?.. За що вôнъ тутъ сидить?.. За що має вмирати?..

Чоловѣкъ на чоловѣка руки не пôднесе! Чи жь усе вôнъ въ те вѣривъ и чи самъ такъ чинивъ? Нѣ! Вôнъ самъ завдавъ брехню сьому! Вôнъ пôднѣсъ власною руку грубу палицю на голову брата чоловѣка. И чи на одного тôлько! Отъ кровь изъ нихъ, зъ тихъ невинныхъ жертвъ его... отъ вôнъ бачить ту кровь, чує передсмертній стогнаня, чує плачь малои побитои дитины...

Вôнъ зôрвавъ ся. Не мôгъ высидѣти; его мучили тѣ думки. А вôнъ не хоче мучитись, бодай тыхъ кôлька хвиль передсмертныхъ вôнъ безъ муки хоче пережити! Досыть намучивъ ся вôнъ въ своимъ житю, досыть натерпѣвъ ся.

Думка звернула ся на иншу дорогу. Вôнъ успокоивъ ся и лягъ на тапчанѣ пôдôгнувши пôдъ голову руки, а взôръ оперъ на брудной стели.

Вôнъ досыть намучивъ ся въ своимъ житю! Вôдъ малого хлопця не зазнавъ краснои долѣ; мачохою, не мамою була ему доля. Родичѣ не богатѣ були, прійшлось малому бѣдувати; не знавъ вôнъ ранныхъ лѣтъ молодости. Вôдъ рана до ночи тяжка праця, побиване, людске гулюкане, збыткуване надъ малымъ хлопцемъ — ось его ранній, щасливій лѣта.

Ставъ молодымъ наймитомъ въ паньскôмъ дворѣ. О, солодкій панъ бувъ, таківъ всѣ они, тѣ паны солодкі! Працюй и хли ся! Панъ вѣчно сваривъ, сварили его наставники и вôнъ зненавидѣвъ ихъ, а та ненависть перейшла на кождого, що до него обôзвавъ ся зô словомъ доганы або найменшого закиду. Такъ плыли его молодй лѣта. Непорушимо на ложку лежачи згадувавъ злочинецъ тѣ днѣ.

Въ очахъ, неначе червона пляма пересунулась передъ нимъ: се кровь !.. ахъ, кровь, котрою вôнъ въ перве обагривъ свои руки! Се кровь невинного товарища-наймита! Ось бачить вôнъ его передъ собою; вôнъ спить... самъ одень... нѣкого бôльше нема близь нихъ. "И за вôщо вôнъ вбивъ его, спячого товариша тодѣ? За вôщо пôднѣсъ грубу палицю и розтрѣскавъ голову невинного?" Чи за те, що по дружьбому напоминавъ его: шануй ся, пильнуй службы? Такъ, за те, але вôнъ не знає, що зъ нимъ тодѣ стало ся, его щось перло, щось вложило ему стрѣлу до руки и выпустило ту стрѣлу на чоловѣка, брата. Нѣ! то не вôнъ, то та ненависть, та лють, що була въ серци до всѣхъ. И стало ся! Вôнъ убивъ его... убивъ чоловѣка!

Злочинецъ кинувъ ся на тапчанѣ. Пересунувъ руку передъ очима, неначе хотѣвъ вôддалити упиря-згадку зъ передъ себе, а упиръ той не хотѣвъ уступити ся! Закрваваленый стоявъ передъ нимъ убитый товаришь и кликавъ: „Убійце! убійце! що я тобѣ зробивъ?"

Вôнъ зôрвавъ ся, оглянувъ ся и знову сѣвъ на тапчанѣ та похиливши ся, сперъ змучену голову на руку. А думка вперта тягнула его знову у минулй лѣта, пробѣгала погану темряву, котрою вôнъ не хотѣвъ нагадувати собѣ. Та не бувъ въ силѣ оперти ся ѣй. Вôнъ бачить себе въ тюрмѣ, терпить кару за убійство! „Справедливо", проговоривъ вôнъ самъ до себе, „я бувъ виноватый." И вôнъ зрадѣвъ на згадку, що вôдплативъ вину довголѣтньою карою. И пагадавъ собѣ одень день зъ тюремного побуту.

Було се раненько; якъ разъ о тôй порѣ що теперь; вôнъ лежавъ на своимъ бруднôмъ тапчанѣ и задумавъ ся; въ тôмъ схопивъ ся и кинувшись на колѣна похиливъ голову на свою постелю и заплакавъ. Вôнъ не моливъ ся, а тôлько плакавъ. Ему жаль було того, що вчинивъ, жаль було, що зганьбивъ свое житє, що окровививъ руки невинною кровю. Ему жаль було, що ставъ ся недобрымъ чоловѣкомъ. Але вôнъ поверне на инше житє! Вôнъ цѣлымъ житємъ хотѣвъ каятись за сей вчинокъ. Вôнъ выйшовъ зъ тюрмы пригнобленый, зъ пятномъ Каина на чолѣ, але въ серци нѣсъ добру волю и жаль и каяне. А якъ стало ся!

Родичѣвъ не заставъ уже живыхъ; самъ почавъ працювати и хотѣвъ працювати, хотѣвъ придбати де-що, щобы стати господаремъ чи ремѣсникомъ, та не довелось ему се сповнити. Его всѣ цурали ся, всѣ оминали, цѣхто не хотѣвъ узяти до роботы. Де вôнъ показавъ ся, завмирало житє, всѣ розбѣгались мовь вôдъ прокаженого, всѣ ненавидѣли его.

Не того вôнъ очѣкувавъ, не те хотѣвъ зустрѣнути!

Вôнъ хотѣвъ вернути межь людей и бути чоловѣкомъ. Не думавъ, що тѣ одень хибный вчинокъ зôпхне его на таку дорогу, що зъ неи не буде мôгъ вернути, хочь бы и хотѣвъ. А вôнъ хотѣвъ вернути на иншу, добру дорогу, але на тôй дорозѣ стояла людска ворожнеча нарута и ненависть, стояла чорна нужда озарена роскошами другихъ: они не впускали окаянного вернути на добру дорогу. А та нена висть вôдновила въ его серци давный огонь и вôнъ зненавидѣвъ усѣхъ, що его ненавидѣли.

Вôнъ почавъ пити. Де якій, крейцаръ, що не дуже часто ему трапляло ся, нѣсъ до коршмы, щобъ залити червака. Одень шинкарь ему не ворогъ, а горѣвка и мѣдъ — щирй други; они не гукзували а ущасливлювали его. И вôнъ ныдѣвъ у темрявѣ.

Нагадуючи собѣ те все засудженый мучивъ ся дуже. Наразъ въ тôй темрявѣ выриняє ясна звѣзда. Вôнъ пôзнавъ дѣвчину зъ сусѣдського села. Гарна була дѣвчина, молода, бѣлява зъ синьома очима; она не цурала ся его, була така ласкава для него, така добра.

Вôнъ ходивъ до неи зъ часта, вечерями, якось привыкъ до неи; вôнъ, злочинецъ, любивъ ей! Тодѣ мавъ надѣю, що та звѣзда буде ему все свѣтити, освѣтить ему нову дорогу и своимъ свѣтломъ розжене темряву, розобє людске вороговане!

Нагадивши собѣ те злочинець радъ бувъ якъ нѣколи; здавало ся ему, що почує ще колото тыи гадки; и она болѣла его, бо була стрáчена на вѣки, але не була така чорна якъ инші. И вôнъ силувавъ ся спинити думку коло тыхъ ясно-сяйныхъ днѣвъ хмарного житя, та думка бѣгла все дальше, дальше и опинилась... бодай не згадувати!...

(Конець буде.)

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды пѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.